

ЗООГЕОГРАФІЯ (від зоо... і **географія**) — розділ **біогеографії**, що вивчає передумови, розкриває закономірності поширення та особливості просторової організації тваринного світу. Ін. назва — географія тварин. Осн. завдання: вивчення ареалів певних видів тварин і **зооценозів**; виявлення причин, що визначають характер геогр. поширення тварин та їх угруповань; вивчення закономірностей формування фаун і зооценозів під впливом природ. та антропоген. факторів; прогнозування змін тварин. світу з метою збереження біорізноманіття. Розрізняють системат. (поширення зооценозів і фауни), порівнял. (регіон. особливості зооценозів і фауни), каузал. (передумови поширення зооценозів і фауни), екол. (екол. фактори розподілу тварин) та істор. (історія формування фауни та зооценозів) З.

В історії становлення З. як науки знаковими були дослідж. нім. географа, біолога Е.-А.-В. фон Циммермана (обґрунтував поняття і засади «географічної зоології» та «зоологічної географії» — відповідно перша займається з'ясуванням причин поширення видів та ін. таксонів тварин, друга — вивченням тварин. насел. різних частин земної кулі), чес. зоолога Л. Шмарда (один з перших обґрунтував необхідність окремого розгляду наземних і мор. тварин: на суші виокремив 21, а на морі — 10 «царств»), англ. зоолога Е. Форбса (засн. істор. напрямку дослідж.), рос. зоолога К. Рулье (засн. екол. напрямку дослідж.; класифікував фактори середовища, дав характеристику способів життя тварин) та його учня М. Северцова (автор першої екол. монографії «Периодические явления в жизни зверей, птиц и гад Воронежской губернии», Москва, 1855), англ. натураліста Ч. Дарвіна (обґрунтував заг. закономірності еволюц. розвитку життя на Землі у праці «On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life» / «Походження видів шляхом природного добору, або Збереження обраних порід у боротьбі за життя», Лондон, 1859), англ. зоологів Ф.-Л. Склетера, Т.-Г. Гекслі, Р. Лідеккера, валій. натураліста А.-Р. Воллеса (розвинули теорію фауністич. районування, що базується на еволюц. вченні), рос. зоологів М. Мензбіра (поєднав екол. та істор. підходи до фауністич. районування), В. Гептнера (автор найвідомішого донині на

пострад. просторі підручника «Общая зоогеография», Москва; Ленинград, 1936), укр. зоологів М. Шарлеманя та О. Мігуліна (створили схеми зоогеогр. районування України).

З. має визначал. значення для вирішення проблем рац. використання й охорони природи, зокрема збереження й відтворення біорізноманіття; екології людини; рекреації й туризму; екон. оцінки природно-ресурс. потенціалу тер.; екол. моніторингу; медицини тощо.

Зоогеографічне районування — поділ земної кулі, окремих її тер. і акваторій на регіони, відмінні за фауніст. й зооценотич. організацією, ступенем ендемізму, особливостями істор. розвитку. Базується на екол. (зонал.) та істор. (генет.) принципах. Для океан.-мор. тер. та для суходолу створ. самост. системи цього районування. Виділяють систему одиниць зоогеогр. районування: царство (гея), область, підобласть, провінція, округ, район і ділянка. Згідно із зоогеогр. районуванням, проведеним 1968 О. Кістяківським, в Україні виділяють Голарктичну область у складі Європ. та Середземномор. підобластей. До Європ. підобласті входять провінції: мішано-лісова, лісостеп., степ., Карпат. (Укр. Карпати та прилегла до них тер. Передкарпаття і Закарпаття); до Середземномор. — округ Гірського Криму та Позазонал. долинно-річк., водосховищні та примор. р-ни. Проблеми зоогеогр. районування України висвітлені в працях М. Шарлеманя, О. Мігуліна, Є. Савченка, С. Медведєвої, І. Сокура та ін.

Рекомендована література

1. Кістяківський О. Б., Корнєєв О. П. Посібник з зоогеографії. К., 1956;
2. Бобринский Н. А., Гладков Н. А. География животных. Москва, 1961;
3. Дарлингтон Ф. Зоогеография / Пер. с англ. Москва, 1968;
4. Второв П. П., Дроздов Н. Н. Биogeография. Москва, 2001;
5. Кукурудза С. І. Біогеографія: Підруч. Л., 2006;
6. Машкин В. И. Зоогеография: Учеб. пособ. Москва, 2006.

Л. Ф. Білоус

Бібліографічний опис:

Зоогеографія / Л. Ф. Білоус // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17064>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).